

Сьогодні значного поширення і розвитку в Україні набув такий тип організації студентської молоді як органи студентського самоврядування в навчальних закладах різних рівнів акредитації. Студентське самоврядування і лідерство – це взаємно спільні слова, і не можуть існувати автономно одне від одного. Студентське самоврядування є засобом реалізації студентською громадою своїх прав, обов'язків та ініціатив через прийняття рішень і їх впровадження за допомогою власних ресурсів у сфері, що визначається адміністрацією, та у співпраці з нею, а також з гарантії брати участь через своїх представників у вирішенні питань, які стосуються студентства. Лідерство – це соціально-психологічний процес в колективі чи групі, побудований на впливі особистого авторитету людини на поведінку їх членів. Лідерство – це питання сили впливу, що залежить від співвідношення особистих якостей лідера з якостями тих, на кого він хоче вплинути. Студентське самоврядування є важливим фактором розвитку і модернізації суспільства, виявлення потенційних лідерів, вироблення у них навичок управлінської та організаційної роботи з колективом, формування майбутньої еліти нації. Студентське самоврядування потрібне студентству, тому що це практична школа для тих, хто бажає спробувати себе у ролі керівника, адміністратора, лідера. Саме таким лідером може бути педагог.

Головне призначення педагога полягає в тому, щоб своєю високою моральністю, працелюбністю та іншими якостями стати взірцем для наслідування для учнів. Вчитель, як керівник навчально-виховного процесу, має бути наділений лідерськими і організаційними якостями. Ця важлива ознака дозволить йому повести за собою учнівський колектив. Проте саме по собі лідерство не є лише постійним природним бажанням керувати. Дана ознака формується під час самого його навчання у виші. Найкраще результат формування лідерських якостей забезпечується через участь майбутнього педагога у осередку студентського самоврядування. Виконання певних обов'язків у системі студентського самоврядування вузу чи факультету, дозволяє студенту –майбутньому педагогу побувати у ролі класного керівника. Без сильних лідерських якостей, уміння доходити до спільної думки з іншими, взаємодовіри, відповідальності і креативного підходу до своєї справи не можливо стати гідним наставником для учнівського колективу. Лише ерудований і комунікабельний педагог викликає в учнів інтерес до своєї особистості і дисципліни, яку він викладає, а тому в учнів виникає бажання підвищувати свій освітній рівень, розширити коло своїх знань. Тактовний, доброзичливий учитель позитивно впливає на виховання учнів.

Отже, вирішення актуальної проблеми питання конструювання системи формування лідерських і організаторських якостей майбутніх вчителів шляхом участі у студентському самоврядуванні має величезне значення для подальшого розвитку конкурентоспроможності фахівців та удосконалення їх професійної діяльності.

Література

1. Бондаренко М.П. Організація і виховання студентського колективу. – К.: Вища школа, Голов. Видавництво. 1979
2. Яхонтова Е.С. Эффективность управленческого лидерства. – М.: ТЕИС, 2002.

РОЗВИТОК ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ І ПРАКТИЧНИХ НАВИЧОК СТАШОКЛАСНИКІВ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ У ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ ЯК ПЕРЕДУМОВА УСПІШНОГО НАВЧАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Буяло Т.Є., Іванова О.І. (м. Київ)

Парадигма (від грец. — приклад, взірець) являє собою модель, що використовується для розв'язання не лише дослідницьких, а й практичних завдань

у певній галузі діяльності. [4].

Потреба в новій парадигмі виникає у зв'язку з переходом до нових типів мислення і нових способів перетворення. Нова парадигма як пріоритетне завдання освіти передбачає орієнтацію на інтереси особистості, адекватні сучасним тенденціям суспільного розвитку [3].

Як зазначають науковці, на сьогоднішній день існують три моделі аналізу й розбудови освітнього процесу в школі: 1) з погляду змісту (аналізові підлягають навчальні програми, тобто чого навчають у школі?); 2) з погляду процесу навчання (аналізові підлягає навчальний процес, тобто як школярі навчаються?) та 3) з погляду результатів (аналізові підлягає набір знань, умінь, навичок, ставлень, якими оволоділи випускники школи, тобто *компетентностей*).

Сучасні парадигми навчання базуються на компетентнісному підході, головна характеристика якого полягає в переорієнтації з процесу на результат освіти в діяльнісному вимірі, у зміщенні акценту з накопичування нормативно визначених знань, умінь і навичок на формування й розвиток в учнів здатності практично діяти, застосовувати досвід успішних дій у конкретних ситуаціях.

З точки зору значущості для учня є саме формування і розвиток дослідницьких умінь та практичних навичок, адже саме вони становлять основу для подальшого здобування знань у вищому навчальному закладі.

У прийнятому МОН України плані дій щодо поліпшення якості хіміко-біологічної освіти України на 2009 – 2012 рр. пріоритетності набуває посилення практико-діяльносної і творчої складових змісту навчання. Це зумовлює зменшення питомої ваги готової інформації на користь засвоєння учнями способів пізнання, набуття особистого досвіду творчої дослідницької діяльності. Про актуальність проблеми формування умінь дослідницької діяльності учнів свідчить те, що вперше у середній освіті України передбачено істотні зміни у навчанні старшокласників. Відтепер учні старших класів мають змогу вивчати шкільні предмети на трьох освітніх рівнях – стандарту, академічному і профільному. Метою навчання учнів на перших двох рівнях є забезпечення загальнокультурної підготовки учнів, на профільному рівні – профільної та допрофесійної підготовки.

В епоху високотехнологічного інформаційного суспільства роль природничих знань неухильно зростає. Навчальними програмами передбачено залучення учнів до науково-дослідницької діяльності як необхідної умови правильного розв'язання не тільки проблемних завдань, а й опанування змістом освіти загалом. Проте, через новизну змісту навчання біології у старшій профільній школі України вчителі виявилися не забезпеченими цілісною методикою формування в учнів дослідницьких умінь, цілеспрямованих досліджень з цієї актуальної педагогічної проблеми не було проведено. Потребує обґрунтування організації навчально-виховного процесу з метою формування дослідницьких умінь, яка б надавала змогу учням самостійно проводити дослідження, використовуючи при цьому структурні елементи методології наукового пізнання.

У старшій школі, яка згідно Концепції загальної середньої освіти функціонує як профільна, дослідницька діяльність набуває статусу особливого виду інтелектуально-творчої діяльності.

Проблемі формування умінь дослідницької діяльності присвячено праці педагогів, психологів, методистів (Ю.К.Бабанський, В.В.Давидов, П.І.Підкасистий, Н.Ф.Тализіна, Г.І.Щукіна, М.М.Верзілін, І.Д.Зверев та ін). На думку педагогів і психологів, проведення досліджень є основою розвитку волі, уваги, пам'яті, уяви, мислення учнів. Навички дослідника невіддільні від уміння здійснювати порівняння, аналіз, синтез, виділяти істотні ознаки, робити узагальнення та висновки. Вчені у галузі методик навчання розглядають окремі питання використання дослідницької діяльності учнів з метою формування предметних знань і розвитку експериментальних умінь. При цьому перевага

надається виконанню учнями біологічного чи хімічного експерименту (А.К. Грабовий, Д.І. Трайтак).

Дослідницьке вміння – це здатність вести самостійні спостереження, виконувати досліди, система інтелектуальних та практичних умінь навчальної праці, необхідних для самостійного виконання дослідження або його частини [7].

Аналіз програми з біології для профільної школи показав, що вона передбачає різноманітні види навчальної діяльності учнів, використання різноманітних дослідницьких умінь та практичних навичок. З нашої точки зору, для майбутнього навчання у вищих навчальних закладах особливо важливими є такі уміння та навички: *виконання хімічних дослідів* (виявлення катіонів Ca^{2+} і Mg^{2+} у кістковій тканині, виявлення сірководню у протухлому яйці, якісні реакції на нітрати і нітрити, дія солей важких металів на білки та інші); *прийоми роботи з мікроскопом та мікропрепаратами* (виготовлення і опис мікропрепаратів клітин рослин; вивчення клітин дріжджів під мікроскопом; вивчення особливостей будови клітин різних груп організмів; вивчення типів тканин в організмах багатоклітинних тварин і квіткових рослин та інші); *спостереження, опис та пояснення явищ* (спостереження особливостей будови та фізіологічних функцій організму рослин; визначення антропогенних чинників та аналіз їх впливу на екосистеми (своєї місцевості); спостереження і опис сукцесійних змін екосистем (своєї місцевості); *планування і проведення певних досліджень* (вивчення видового складу, структури та використання екосистеми (водної чи наземної) своєї місцевості; визначення причин зменшення чисельності видів рослин, тварин, грибів у наземних екосистемах; вивчення динаміки рослинності екосистем з використанням ботанічного моніторингу та інші); *розв'язування задач різних типів* (з молекулярної біології, генетичних, екологічних); *використання моделювання для вивчення біологічних процесів* (моделювання просторової структури біомолекул; процесів фотосинтезу і біосинтезу білка; біогеоценозів тощо).

Уміння дослідницької діяльності формуються також при: роботі з інформаційними джерелами; виконанні учнями завдань-досліджень; виконанні дослідницьких проектів.

Етапами дослідницької роботи можуть бути такі: 1) усвідомлення дослідницької задачі; 2) спостереження й вивчення фактів, явищ, їх зв'язків і відносин; 3) висунення припущення, гіпотези дослідницької задачі, формулювання кінцевої і проміжної мети; 4) аналіз фактів, явищ, їх зв'язків і відносин; 5) розв'язування дослідницької задачі шляхом теоретичного обґрунтування й доведення гіпотези; 6) практична перевірка правильності розв'язку дослідницької задачі.

На кожному етапі учбової дослідницької діяльності відбувається формування певних учбових дослідницьких умінь.

Література

1. Державний стандарт базової і повної середньої освіти // Освіта України. - №5. - 20січня 2004.
2. Мороз І.В. Методика навчання біології та природознавства. Практикум./ І.В. Мороз, А.Д. Гончар, Т.Є. Буяло, О.А. Цуруль, Я.С. Фруктова. – К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2010. – 143 с.
3. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи. /В.Л. Ортинський. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 472 с.
4. Подмазин С.И. Личностно-ориентированное образование. / С.И. Подмазин. – Запорожье: Просвіта, 2000. – 249 с.
5. Програми для загальноосвітніх навчальних закладів. Біологія. 7–11 класи. – К.: Перун, 2005. – 85 с.
6. Равен Джон. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация./ Д. Равен. – М.: Когито-Центр, 2002.- 396 с.

7. Успенский В.Б. Введение в психолого-педагогическую деятельность./ В.Б. Успенский, А.П. Чернявская. – М.: Владос Пресс, 2008. – 175 с.

УЗАГАЛЬНЕННЯ І СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ЗНАТЬ УЧНІВ З ХІМІЇ У КЛАСАХ БІОЛОГО-ХІМІЧНОГО ПРОФІЛЮ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ

Водотика І.М. (м. Полтава)

У сучасних умовах система освіти України зазнає кардинальних змін. Відбувається перехід від використання традиційного інформаційно-пояснювального підходу в процесі навчання до діяльнісного, який спрямований на засвоєння не тільки знань, але й зразків і способів діяльності. Саме тому значна увага повинна приділятися розвитку інтелектуальних умінь учнів.

Для хімічної компоненти освітньої галузі „Природознавство” в Державному стандарті базової і повної середньої освіти визначені вимоги до рівня загальної підготовки учнів старшої школи. Серед них, зокрема, названі вміння складати загальну характеристику хімічного елемента, характеризувати властивості неорганічних та органічних речовин, установлювати причинно-наслідкові зв'язки між складом, будовою і властивостями речовини, складати відповідні рівняння хімічних реакцій, здійснювати розрахунки за рівняннями хімічних реакцій, самостійно виконувати хімічні досліди, розв'язувати експериментальні задачі, запобігати шкідливому впливу на довкілля хімічних сполук у повсякденному житті. Однак не виокремлено умінь узагальнювати і систематизувати знання про будову та властивості класів органічних сполук.

У програмі з хімії для класів біолого-хімічного профілю зазначені прийоми розумової діяльності, без яких ускладнюється або навіть стає неможливим засвоєння знань учнями на достатньому (конструктивному) і високому (творчому) рівнях, а саме: узагальнення і систематизація. Ми вважаємо, що саме узагальнення і систематизація є: 1) одними з найбільш складних прийомів розумової діяльності; 2) засобом засвоєння знань учнями на конструктивному та творчому рівнях; 3) засобом формування потреби аналізувати, застосовувати інформацію; 4) засобом мотивації розумової діяльності учнів. Розвиток вище вказаних інтелектуальних умінь впливає, перш за все, на рівень навчальних досягнень школярів. Зазначимо, що для учнів, які обирають хімію для профільного навчання, рівень навчальних досягнень з названої дисципліни є особистісно значущим.

У нашому дослідженні узагальнення – це розумове виділення загальних властивостей, що належать цілому класу предметів і формування такого висновку, який розповсюджується на кожний окремий предмет даного класу, а систематизація – мислительна діяльність, в процесі якої об'єкти, що вивчаються, організуються в певну систему.

Методами узагальнення й систематизації знань у запропонованій системі є: алгоритмізований, проблемний, пошуковий, дослідницький. Використання зазначених методів на кожному окремому уроці визначається змістом навчального матеріалу, етапом його вивчення, рівнем підготовки школярів, видом узагальнення та місцем його проведення.

Засобами узагальнення й систематизації є: алгоритми складання формул ізомерів, розв'язування типових задач; плани характеристики речовин і гомологічних рядів; узагальнюючі схеми і таблиці; хімічний експеримент; тренувальні завдання.

Таким чином, аналіз уроків узагальнення і систематизації знань і виявлення труднощів, зв'язаних з їх проведеннями, показує, що нерідко такі уроки перетворюються в уроки простого повторення (в загальному, актуалізація опорних знань часто перетворюється в просте відтворення матеріалу попереднього